

MILLIY MUSIQA VA XALQ OG`ZAKI IJODINING YOSHLARGA TA`LIM-TARBIYAVIY AHAMIYATI

Aytbaev Azizjan

O`zDSMI NF “Folklor va etnografiya” kafedrası
“Baxshichilik va dostanchilik” yunalishi 2-kurs talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11113074>

Annotatsiya. Ushbu maqolada milliy musiqada ta`lim-tarbiyaga aql-idrokka, insonparvarlikka yurig`lovchi, tarbiyalovchi, nasihatguy she`rlar qatorlari, musiqa inson dunyoga kelishi bilan uning ichki ma`naviy olamiga aralashadi, milliy musiqada insonning tarbiya olishiga, aql-nasihat so`zlar alohida urin tutishi haqida so`z boradi.

**Kalit so`zi:** Xalq og`zaki ijodi, milliy meroslar, qadriyatlar, she`rlar, hunarlar, ta`lim-tarbiya, aql-idrok, insonparvarlik, dunyo, ma`naviy, aql-nasihat, go`zallik, his-tuyg`ular.

EDUCATIONAL AND EDUCATIONAL SIGNIFICANCE OF NATIONAL MUSIC AND ORAL FOLK ART FOR YOUNG PEOPLE

Abstract. This article states that national music contains lines of educational, educational, instructive poetic poems that lead to the education of the mind, humanism, that music from the moment of birth of a person interferes with his inner spiritual world, that in national music special attention is paid to the education of a person, instructions.

Key words: Folk oral art, national heritage, values, poetry, crafts, education and upbringing, intelligence, humanism, peace, spirituality, wisdom, beauty, and feelings.

ОБРАЗОВАТЕЛЬНО-ВОСПИТАТЕЛЬНОЕ ЗНАЧЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ МУЗЫКИ И УСТНОГО НАРОДНОГО ТВОРЧЕСТВА ДЛЯ МОЛОДЕЖИ

Аннотация. В этой статье говорится о том, что в национальной музыке содержатся строки воспитательных, воспитательных, наставляющих поэтических стихотворений, которые приводят к воспитанию разума, гуманизму, что музыка с момента рождения человека вмешивается в его внутренний духовный мир, что в национальной музыке особое внимание уделяется воспитанию человека, наставлениям.

Ключевое слово: Народное устное творчество, национальное наследие, ценности, поэзия, ремесла, образование и воспитание, интеллект, гуманизм, мир, духовность, мудрость, красота, чувства.

Qoraqalpoq xalqida eng kuchli va tez rivojlanayotgan jarayon bu «xalq og`zaki ijodi» otadan-bolaga milliy meroslar, qadriyatlar, she`rlar, hunarlar zanjirma-zanjir yozish, o`qish, ya`ni musiqa savoti bulaman degunga qadar bir-biri bilan bog`lanib kelmoqda. Bu ikkinchi jixatdan xalqning o`z milliylikiga xos ekanligidan dalolat beradi. Milliy musiqamiz tezlik bilan rivojlanib kelmoqta. Shuning uchun ham har bir inson dunyoga kelar ekan, u milliy musiqa bilan tarbiyalanib, voyaga kelishi tabiiy xol. Chunki milliy musiqada ta`lim-tarbiyaga aql-idrokka, insonparvarlikka yurig`lovchi, tarbiyalovchi, nasihatguy she`rlar qatorlari o`z-ora zich bog`likligini topgan. Sharqning ulug` olimi Abu-Ali Ibn Sino o`zining «Kitobiy shifo» asarida bola tarbiyasiga alohida e`tibor qaratib, qiziqarli fikr aytadi: «chaqolaqning istagini qanoatlantirish uchun unga ikki narsani qullash kerak. Birinchidan bolani ohista tebratish, ikkinchidan uni uxlatish

uchun an`anaga aylanib qolgan ohang kuyi bilan allalash. Shu ikkisini qabul qilish sifatiga qarab bolaning tanasi bilan badan tarbiyasi va ro`hiyati musiqaga bo`lgan qobiliyatini shakllantiradi».

Demak, musiqa inson dunyoga kelishi bilan uning ichki ma`naviy olamiga aralashadi.

Yuqorida ta`kidlaganimizdek, milliy musiqada insonning tarbiya olishiga, aql-nasihat so`zlar alohida urin tutadi. Shu nasihatlar qora so`z urnida aytilsa boshqa, xalq ohanglari bilan kuylansa inson qalbiga tez va ma`noli bo`lib etib borishi barchamizga ayon. Xalq kuylari har doim insonning go`zallikka bo`lgan his-tuyg`ularini orttirib, o`zining eng yaxshi ideyallari bilan yoshlarga, umuman insoniyotga estetik jihatdan tarbiya berib utiradi.

Milliy musiqa san`ati barcha an`analarini o`z ichiga qamrab, o`zining yoqimli, ta`sirchang tuyg`ulari bilan kimni bo`lsa ham erkin boshqarib, uziga buysindira olish qudratiga ega.

Bizning tarixiy voqyoalarimizni ta`riflovchi kuylar bilan o`tmishni, tarixni anglasak ayrim qo`shiqlar ajoyib ohangi bilan halol-insonparvarlikka, elni sevishta chaqirib turgandek tuyiladi.

Insonning estetik tarbiyasida, ma`naviy boyligiga, usib-unishiga, odob-oxloqiga uzining har-hil guzal ohang kuylariga boy milliy musiqaning tarbiyasi ham uz oldiga alohida bir dunyo.

Shuning uchun xalq o`z qo`shiqlariga alohida hurmat bilan qarab, qo`shiq tabiatning eng go`zal turlarining badiiy obrazlari, badiiy hunarning asil marjoni–deb baholangan. Rus halqining ulug` yozuvchisi A.M.Gorkiy: «eng ulug` danolik-oddiy so`zlikda»degan. Naqlar bilan she`rlar har doim qisqa bulib keladi, lekin ularda jamlangan aql bilan tuyg`u butun bir kitob qilib yozsa ham ado bulmaydiganday» -deb ta`rif bergan.

Haqiqatdan ham xalq qushiqlari yoki naqlardagi ta`sirchang tushunchalar har bir insonning umr yuliga tug`ri qadam tashlashiga etarlidek ulug` uy-fikr beradi.

Dono xalqimizda «kuy qushiqning qanoti» degan so`z bor. Kuy orqali yoshlar ongiga nasihatguy suzlar bilan yoqimli tarzda kirib borish juda qulay.

Qoraqalpoq xalqi, -deb yozadi filologiya fanlari doktori, N. Dauqaraev, «-o`zining qayg`uli kunlarida ham hursandchilik kunlarida ham qo`shiqsiz, soz-suhbatsiz og`zaki poeziyasiz yashay olmaydi. Insonga tug`ilgan kundan boshlab, har doim yuldosh bo`ladi».

Xalqimiz milliy qo`shiqlarga, musiqaga katta hurmat bilan qaragan. Qoraqalpoq xalq qo`shiqlarining ko`p jihati milliy ohanglarga moslashgan bulib keladi. Qo`shiqlarni o`z ohangiga solib xalq baqshi, jirov, qissaxonlar aytib yurgan.

Har bir inson bolaligidan boshlab musiqa san`ati ta`sfurida yashaydi. Uning qo`log`iga kiradigan birinchi san`at namunasi ona allasidir. Ona allasi esa dunyodagi barcha xalqlarning eng ajoyib va mumtoz asari, asrlar osha qadri oshadigan, insoniyat yashar ekan, har bir davrda ham aziz bo`lib qoladigan bebaho qo`shiqlarki, buning sehrini bilmagan odamning o`zi yo`q. Insonni gudakligidayoq san`atning sehrli olamiga ilk mehrini uyg`otadigan va umrbod unga oshno qilib qo`yadigan ham ana shu ona allasidir. SHunday ekan, bolada gudakligidayoq iqdidorli ekanligi kurina boshlaganidan bu ezgulikni ulg`aygan sari kuchaytira borish kerak bo`ladi.

Biz shu fikrga keldikky, ma`naviy-axloqiy estetik tarbiyaning xalq qo`shig`i shaklidagi birinchi omili-bu ona allasidir. Demak, qoraqalpoq onalarining allasi ham ma`naviy-ruhiy jihatidan o`ta ta`sirchan vosita bulishi tabiiy hol.

Har bir inson ulg`aya borgan sari uning g`oyaviy, ahloqiy va ma`naviy saviyasi oshib boradi. «Ma`naviy, estetik saviyaning shakllanishi va rivojlanishi ham ana shu jarayon bilan birga kechadi. Bu o`z navbatida tarbiyaning barcha jihatlari bilan birga chambarchas bog`liq bo`lib,

yuksak insoniy dunyoqarashning shakllanishishi bilan uyg'unlashib ketadi». SHuning uchun ham o'quvchi-yoshlarga axloqiy estetik tarbiya berish bilan shug'ullanuvchi pedagog-tarbiyachilar bu ishni umumlashgan holda olib borilishi zarurligini unutmasliklari kerak. Bu ayniqsa, oliy o'quv yurtlarida madaniy, estetik tarbiya bilan shug'ullanadigan o'qituvchilarga taalluqlidir.

REFERENCES

1. Jiyenbaevich M. I. The evolution of music pedagogy of the karakalpak people: Historical and theoretical aspects //Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities. – 2021. – T. 11. – №. 10. – C. 27-32.
2. Jiyenbaevich M. I. Competence-based approach in higher musical and professional education //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2022. – T. 12. – №. 4. – C. 42-47.
3. Moyanov I. TRAINING AND DEVELOPMENT OF ART PERSONNEL //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 9. – C. 65-69
4. Jiyenbaevich M. I. COMPETENCE-BASED APPROACH IN HIGHER MUSICAL AND PROFESSIONAL EDUCATION //PROMINENCE OF INFORMATION BASES& MEDIA ASSESSMENTS IN THE POST CONFLICT MARKETING ENVIRONMENT.
5. Moyanov I. TRAINING AND DEVELOPMENT OF ART PERSONNEL //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 9. – C. 65-69.
6. Моянов Ы. Д. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚИ МУСИҚИЙ ПЕДАГОГИКАСИНИНГ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ЖИХАТЛАРИ //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2021. – №. 5.
7. Моянов Ы. Д. ҚОРАҚАЛПОҚ ХАЛҚИ МУСИҚИЙ ПЕДАГОГИКАСИНИНГ ТАРИХИЙ-НАЗАРИЙ ЖИХАТЛАРИ //Образование и инновационные исследования международный научно-методический журнал. – 2021. – №. 5.
8. Muxammetdinova L. THE DEVELOPMENT OF THE ART OF GIVING IN NORTHERN PAKISTAN AS AN EXAMPLE OF THE YEARS OF INDEPENDENCE //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 9. – C. 74-78.
9. Maxamatdinovna M. L. FOLKLORE AS A SPECIAL FORM OF CREATIVITY //International Journal of Advance Scientific Research. – 2023. – T. 3. – №. 09. – C. 282-284.
10. Makhammatdinovna M. L. As a Means of Providing Aesthetic Education to the Students of the Art of Embroidery //Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 3. – C. 149-152.
11. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – C. 841-849.
12. Saginbaevna T. S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development. – 2022. – T. 9. – C. 386-392.
13. Sag'inbaevna T. S. Cultural Life in Uzbekistan during the Years of Independence //Spanish Journal of Innovation and Integrity. – 2023. – T. 18. – C. 39-41.

14. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – Т. 2. – №. 10. – С. 841-849.
15. Saginbaevna T. S. Management and study of culture and art. – 2022.
16. Тажимуратова Ш. С. САЊАТШУНОСЛИК ФАНЛАРИНИ ЎЎҚИТИШ ОРҚАЛИ ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШЛАШ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. – 2023.
17. Tajimuraova S. S. INFORMATION AND COMMUNICATIONS IN MANAGEMENT //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – С. 509-511.
18. Tajimuratova S. CONCEPT OF FURTHER DEVELOPMENT OF NATIONAL CULTURE IN UZBEKISTAN //Modern Science and Research. – 2024. – Т. 3. – №. 1. – С. 251-254.